

2013 október Tanulmány

Ripp Zoltán: Széljegyzetek egy bukástörténethez – Vitában Révész Sándorral

„Glosszálják a glosszák glosszáit” – rémlett fel Lukács György gúnyolódása a Petőfi Kör 1956-os filozófusvitáján a skolasztikus betűragókra emlékeztető sztálinistákon, amikor elvállaltam, hogy kritikai reflexiókat fűzök a kritikai reflexiókhoz, nevezetesen Révész Sándor fontos problémákat fölvető írásához, amely a Kis János válogatott művei első kötetében foglalt tanulmányok értelmezésén alapul. A műfaj miatt ijesztett a „glossant glossarum glossas” veszélye: lehetséges-e egy hatszáz oldalas könyv külön-külön is megfontolandó gondolatok sokaságát tartalmazó harmincnégy tanulmányát értelmező írásra egy rövid cikkben reagálni – megengedhetetlen leegyszerűsítés nélkül? Nyilvánvaló, nincs az a releváns értelmezés, mely szükségképpen le ne csupaszítaná a gondolatgazdag, szerteágazó elemzéseket. A széljegyzetműfaj pedig végképp nem alkalmas arra, hogy Kis János nehezen túlbecsülhető jelentőségű munkáit egy interpretáció olvasatán keresztül próbálja valaki értelmezni és értékelni. Mondhatni: csupán az értelmezést olvasók számára készül ez a glossza. Révész Sándor írása nem egyszerűen hűségese, ugyanakkor több ponton kritikus interpretációja korunk egyik, ha nem a legjelentősebb hazai liberális gondolkodója tanulmányfüzérének. A cím és a mottó, valamint az írás keretezése és részben a gondolatmenete megszabja, hogy a szerző mit tekint lényeges, kiemelendő politikai mondandójának. Ezzel foglalkoznék.

Révész Sándor írásának karakteres állítása, hogy Kis Jánosnak igaza volt, amikor megjövendölte a szocialista-liberális koalíció bukását, sőt azt is pontosan jelezte előre, hogy mibe fog belebukni: a 2002-es és 2006-os morális vétkek messze ható következményeibe. Végző soron persze a liberális-demokratikus köztársaság megrendülésének problémájáról van szó. A szerző önkritikus. Bevallja: maga sem hitt Kis Jánosnak 2002-ben és 2006-ban, pedig neki lett igaza. Én lennék az utolsó, aki a politika morálnélküliségének eszméjét hirdeti, vagy akár csak bánatosan beletörődik. Önigazolásként fel tudnék hozni korábbi megnyilatkozásaimból példákat, de megtartóztatom magam tőle. Csupán jelzem: eszem ágában sincs a bukás feltárandó okai közül száműzni a morális defektusokat, vagy akár jelentékteleníteni a szerepüket.

A köztársaság alkotmányos alapjai mai felszámolásához vezető bukás ténye igazolni látszik Kis János Kasszandra-jóslatát. Nem kétséges a morális kisiklások okozta megrendülés pusztító hatása. De vajon teljes-e és – ha szabad illet mondani – „igazságos-e” a kudarc okainak

ilyetén feltárása? Nem bonyolultabb, sokrétűbb-e a kérdés, nincsenek-e olyan meghatározó tényezők, amelyeket hiba volna másodlagosnak tekinteni? Vajon a további tényezők kimutatása csupán önfelmentést célzó álságos „árnyalás”, az „elvtelenség bűze” elfedésére szolgáló illatosítási kísérlet? Netán a teljesebb kép igénye éppen a lényegét érinti? Révész Sándor maga is észreveszi és szóvá teszi Kis János tanulmányainak esszenciáját leszűrve az elemzések olyan szempontjainak hiányosságait, mint a gazdasági tényezők szerepe vagy a liberalizmus sorsának beható vizsgálata, mely utóbbira vonatkozó írások amúgy külön kötetben jelennek majd meg. Utána azonban ezeket mintegy másodlagosnak tekinti azáltal, hogy nem foglalkozik velük. Egy elemzés gazdagításának igénye nem feltétlenül csak járulékos kiegészítésre vonatkozik, hanem befolyásolhatja az egész eredmény érvényességét is.

Széljegyzeteim talán arra alkalmasak, hogy érvényes kérdéseket tegyek fel, kételyeket ébresszenek, további tépelődésre ösztönözzenek. De haladjunk sorban!

Nyilvánvalóan helytálló, amit Révész Sándor Kis János alaptételeként emel ki: az alkotmányos demokrácia fenntartásának feltétele a honpolgárok többsége és a mérvadó politikai erők konszenzusa az alapvető normákban, amelyek megalapozzák azonos közösséghez tartozásukat. Kételyeim akkor támadnak, mikor a kudarc történet feltárásában a fiasco döntő okát a jobb- és a baloldal részéről az anakronisztikus hagyományok fenntartásában, a Horthy- és a Kádár-korszakhoz való nosztalgikus és apologetikus viszonyban, illetve ennek következményeiben mutatja ki.

Révész Sándor interpretációja okkal tekinti origónak a tárgyalásos rendszerváltást – Kis János méltán nevezetes tanulmányának meghatározása szerint a „koordinált átmenetet” – mint a demokratikus jogállami köztársaság konszenzuális megalapozását. A konszenzusteremtésnek az a mintája szerencsés esetben lehetett volna talán követhető, szemben azzal, ami a demokratikus átalakulás után történt. Ismerem a kerekasztal-tárgyalások dokumentumait, tanulmányoztam a kemény vitákat (bennük Kis János kiemelkedő szerepét), amelyek elvezettek a köztársaság alkotmányosságát megalapozó konszenzushoz. A köztársaság alkotmányos rendjét megalapozó elvek példaszerűen liberálisak voltak, megfeleltek a szabad demokraták rendszerváltó programjában foglaltaknak. A meghatározó elvek a fejlett Nyugat példáihoz igazodtak, hiszen elsősorban az Európához való kapcsolódás esélye, a nyugatosság társadalmi-gazdasági fejlődésben is megmutatkozó reménye hozta össze a konszenzust.

A liberális elveket illető *társadalmi* egyetértés kohéziós erejét nem lehetett felmérni. Az viszont biztosan állítható, hogy a konszenzust elfogadó *pártok* teljes egészükben nem azonosultak a tárgyalásokon megállapodó politikusokkal. Igaz tehát, hogy voltak, akik „félszívvel” fogadták el az alkotmányos demokráciát, még inkább a szabad piacgazdaságot. A köztársaság maga a kikiáltásakor még inkább feladat volt, mint valóság. A konszenzuális átmenet esélyének szétbombázása már az Ellenzéki Kerekasztalon belüli konfliktusban érlelődött, a négyigényes népszavazási kampányból kibomló és elmérgesedő választási harccal folytatódott. A választásokon győztes MDF és az ellenzék domináns erejét adó SZDSZ (többi pártot negligáló) megállapodása sem indította el a konszenzuális demokráciára hangolódást. A „reménytelenül anakronisztikus” küzdelem forrása tehát történetileg a liberálisok és a jobboldal kultúrharcos elemekkel dúszított konfliktussorozata volt. Nem egyszerűen az történt, hogy a liberális közösség nem tudta magát kivonni az anakronisztikus jobb- és baloldal hideg polgárháborújából. (A történetek részletei olvashatók a *Szabad demokraták* című könyvemben.) Mint fentebb jeleztem, Révész Sándor azzal tér ki a probléma

alapos tárgyalása elöl, hogy Kis János *külön* vizsgálja a liberálisok szerepét, ami megjelenik majd válogatott művei következő kötetében. Csakhogy ez a különválasztás lényeges szempontok mellőzése nélkül nem lehetséges.

A konfliktussorozattá fajult ellentét a társadalomban húzódó modernizációs törésvonal problémáját veti fel. Kis János annak idején az első szocialista-liberális koalíció mellett érvelve a magyar társadalom „kétlelkű többségéről” írt, amelynek megszólításához szükség van a szocialistákra, mint ahogy a liberálisokra is, akik feladataként a progresszív, modernizációs előrehajtó szerep betöltését jelölte meg. Az igazi probléma itt van: a rendszerváltó és rendszerváltás utáni magyar társadalom, illetve a másik oldalon a rendszerváltás adekvát koncepcióját képviselő liberalizmus ellentmondásos viszonyában. Nem lehetséges, hogy *elsősorban* éppen ebből az ellentmondásból érthető meg a hanyatlástörténet?

A rendszerváltásról írott mindkét könyvemben (a másodikat megjelenésekor éppen Révész Sándor volt szíves bemutatni) kifejtettem állásponantomat, amely szerint a nyugati mintákat követő rendszerváltó liberalizmus volt az átmenet adekvát koncepciója. Sajátossága abban rejlett, hogy az átmenet tartalmához igazodva egyszerre és egyaránt magában foglalta a globalizációs folyamathoz is kötődő prokapitalista gazdasági liberalizmus, valamint az alkotmányos jogállami demokrácia, az emberi jogok teljességéhez kötődő szabadságelvű-emancipatorikus szociálliberalizmus követelményrendszerét. Mindkettő élesen konfrontálódott a XX. századi magyar történelem tartós berendezkedéseinek hagyományaival, a rendszerváltó liberalizmus így a múlttal való *szakítás* eszmerendszere volt. Ki volt téve annak, hogy a reményekben való csalódás magának a szakításnak az indokoltságát teszi kétségbe vonhatóvá. Talán föl kellene vetni a kérdést: mennyiben a „reálszféra” kemény tényei, csalódások sorozatát okozó fejleményei, illetve az azokat irányító – ráadásul magát immorális jelenségekkel diszkreditáló – politika s mennyire a társadalomban meglévő mentalitásokra épülő, kétségkívül virulens anakronizmusok vezettek a kudarc felé? A kettő összefüggésének alapos felmérése és kifejtése nélkül vajon megfogalmazhatunk-e sommás állításokat?

A rendszerváltás konszenzusosnak látszó céljait és feladatait egyesítette a rendszerváltó liberalizmus normarendszere, de ténylegesen nem jött létre egyetértés a megvalósítás lehetőségét és módját illetően. Érthető volt, hogy az eredendően az átmenet politikai-közjogi feltételeiről szóló tárgyalásokon elszabotálták a gazdasági és társadalmi problémák kezeléséről való megegyezést, a majdan demokratikus legitimitációval rendelkező kormány hatáskörébe utalva, de azért meglelt a bőjtje. Magát a vitát is zárójelbe tették, szűk közgazdasági csoportok szakmai kérdésként igyekeztek a jövő kormány számára felvázolni a teendőket. Többpárti demokráciában gazdaság- és társadalompolitikai kérdésekben nem szükséges, nem is nagyon lehetséges konszenzusra törekedni az oldalak között, ha a fennálló gazdasági rendszer jellegében, alapkérdéseiben nincs éles vita.

A rendszerváltó Magyarországon a *kiépülő* gazdasági rendszert illetően nem ez volt a helyzet. A milliók sorsát megváltoztató, mindennapi életét felforgató folyamat, a piacgazdasági rendszer kialakulása, a tulajdonviszonyok gyökeres átalakítása közben a társadalom tagjainak nagy része okkal érezhette magára hagyottnak magát, s nézhetette a kialakuló politikai osztály szemben álló csoportjainak élet-halál harcát idegenkedve. Azoknak a bizonyos anakronisztikus vonásoknak az előtérbe kerülését részben magyarázza, hogy szerepük volt az új elit egymással harcot vívó csoportjai identitásának és belső kohéziójának megteremtésében. De nem csak ebben volt szerepük. Igazodtak is a társadalomban érzékelhetően meglévő, illetve lappangó és előhívható politikai mentalitásokhoz. Mindenekelőtt azokhoz, amelyek a

bizonytalan, radikálisan átalakuló helyzetben ismerős kapaszkodót jelenthettek. A felismeréshez nyomban indoktrinációs törekvések kapcsolódtak, hiszen ezekre az „anakronisztikus” mentalitásokra a pártokhoz kötődő identitásteremtő folyamat volt építhető. Az „anakronizmusok harca” segítségével könnyebben lehetett mindig *a másokra* hárítani a felelősséget a nehézségekért és kudarcokért. Könnyen háttérbe szoríthatták sokak gondolkodásában a liberális-demokrata alkotmányosság még meg sem szilárdult elveit. Így maradt virtuális a köztársaság, így nem lett összetartó kerete valódi honpolgári közösségnek. A jobb- és a baloldal szerepe és felelőssége azonban nem egyenrangú ebben a folyamatban.

Mielőtt erre kitérnék: a történetből nem maradhat ki a liberalizmus társadalmi gyökereinek gyöngesége. A rendszerváltó liberalizmus, amelynek prolongált érvényességére Kis János régebben nyomatékosan felhívta a figyelmet, nyugati mintakövető jellegű volt és maradt. Ennek megfelelően a leginkább kitett az intranzigens nacionalizmus támadásainak, miként a szociális gondokért is rá hárítható a fő felelősség. Hiába érvel amellett a liberális gazdasági szakember – mint Mihályi Péter augusztus végén a Galamus.hu portálon –, hogy „az SZDSZ-nek volt mindenben igaza”, sokra megy az igazságaival, ha eleve csökevényes társadalmi gyökerei elfűrészelhetők, ha a felelősségelhárító demagógia legjobb célpontjává válik. A támadók szempontjából nagyjából mindegy is, hogy okkal vagy ok nélkül. Ismerős a bűnbakképzés mechanizmusa: könnyen megtalálják az idegent a zsidóban. És persze az idegen érdeket képviselő, vele összefonódó kommunistában. Elkészül a *nemzetáruló liberálbolsevik* gúnyrajza. Politikailag Orbán van kormányhatalmon, eszmeileg Csurka. Révész Sándor hiányként veti fel, hogy Kis János ódzkodik a „zsidó problematika” bevonásától az elemzésbe. Csakhogy ez nem tehető pusztán a liberálisok útját és szerepét elemző írások feladatává.

Inkább csak a reményekben, mint a valóságban volt széles társadalmi bázisa az 1990-ben alakulni kezdő rendszernek. Mindegy, kinek a hibájából foszlottak szét az illúziók, mindegy, hogy a liberálisok voltak a legőszintébbek a ránk váró nehézségekre utalva, s hogy ők figyelmeztettek: e nehézségek nem vállalása sokkal nagyobb és tartósabb bajokkal fenyeget. A rendszer liberális vonásairól az emberek fejében nem különültek el élesen a gazdasági és közjogi-politikai tényezők. A gazdasági liberalizmus következményeinek tulajdonított negatív jelenségek sokak szemében a liberális-demokratikus rendszer egész megítélését befolyásolták. Hasznos vitához vezet azt firtatni, hogy a túl sok és túl intenzív vagy a túl kevés gazdasági liberalizmus okozta a bajokat, viszont – újra hangsúlyozom – komoly kétségeket támaszt, ha a vitából kizárjuk vagy elkülönítve, másodlagosként kezeljük a súlyos társadalmi gondokhoz vezető gazdasági kérdést.

A demokratikus jogállam megrendülése nem fakad önmagában a gazdasági bajokból. Ahhoz politikai akarat kell. Nagyon is lényeges tényezője azonban egy ilyen politikának az emberek tömeges kiszolgáltatottá válása. Nem mindegy, hogy valaki felszámolni akarja a rendszerváltó liberális demokrácia alapjait, vagy csak rossz kormányzással, hibás döntésekkel, morális eltévelyedésekkel gondatlanul veszélyezteti. Az ún. anakronisztikus hagyományok képviselete esetében is nagy különbség, hogy valaki vállaltan feléleszteni és bevezetni akarja, vagy csak nem tud szabadulni tőle. Egyebek között azért nem tud szabadulni, mert tekintettel kíván lenni a bázisában létező, felismert mentalitásra – ezzel persze szándékkal-szándéktalanul meg is erősítve azt. A közelmúlt biztonságához kötődő kádárista nosztalgiaik figyelembevételével, a nehéz és felemás szakítás vele különbözött a régen alapját vesztett Horthy-korszak szellemiségének revitalizálására irányuló törekvéstől.

A jobboldalon a Fidesz domináns pártként való felülkerekedése, Orbán vezérsége óta a dilemma fölvetése is ki van zárva: egyenes az út az újhorthyzmushoz. Az MSZP állapotáról nemigen lehet olyan negatív állítást tenni, amit ne tudnék megfajlítani további kellemetlenséggel. Azt azonban nem lehet állítani, hogy fennállása több mint két évtizede alatt ne is próbálta volna levetkezni múltjából, amit le kellett vetkeznie, s hogy csupa kudarc kísérte volna e szándékokat. A belső harcok javarészt a vetkezés mértéke és a felöltendő új ruha szabása körül zajlottak. Révész Sándornak azt a megállapítását pedig, hogy a szocialisták antifaszizmusának egyik funkciója a szélsőjobb és a baloldal „közös szocialista” alapjának elfedése lett volna, nemcsak megalapozatlannak, hanem indokolatlanul sértőnek, sőt felháborító inszINUÁCIÓNAK is tartom. Kíváncsi volnék, milyen tényekkel tudja az előrangotott történelmi analógiák csatasorba állításán kívül igazolni.

Egy baloldali párt antikapitalizmusát, pontosabban *kapitalizmuskritikáját* holmi defektusként értelmezni azt a követelményt rejti: váljék normálissá, azaz liberálissá. Az MSZP ellen hol az a vád, mint Révész Sándornál, hogy a kapitalizmus ellen hangolja a társadalmat, hol az, hogy apologetikusan viszonyul hozzá, komprádorként kiszolgálja a globális tőke uralmát. A szocialisták társadalmi kapcsolataiban megjelenő „kétlelkűség” jelensége volt, hogy hol a kritikus, hol az apologetikus attitűd bukkant fel a párt politikájának előterében. Nem is tudott konzekvens politikát folytatni.

Erkölcsei kérdés, ahogyan az Kis János felfogásában is világosan megmutatkozik, mégpedig elsődleges erkölcsi kérdés a politikában az alsó társadalmi rétegek sorsáért viselt felelősség. Amikor emberek millióinak mindennapi életéről van szó, erős korlátai vannak a „*fiat iustitia, pereat mundus*” elve érvényesítésének. Boldog ember, akinek nem kell elvileg kifogásolható kompromisszumokat kötnie, de ha így akar élni, ne nagyon menjen politikusnak. Nagyon leegyszerűsítve a dolgot: az lett a kérdés, hogy a tiszta elveket követő rendszerváltó liberalizmus prolongálása a feladat, vagy egyfajta *fenntartható liberalizmus* koncepciója érvényesítendő. A demokratikus jogállam és a szabadság normáit illetően nem lehet alku, az ezen a téren elkövetett kisiklásokra nincs mentség. Kritikája, az elvekhez való ragaszkodás nagyon is indokolt. Ugyanakkor egyes kisiklások mértéken felüli felnagyítása – a „két pogány közt” pozíció igazolására – különösképpen a mai fejlemények tükrében már okkal kelthet berzenkedést. A bukást önmagukban ezek a tévelygések nem okozhatták. Megint hangsúlyozom: nem lehet attól eltekinteni, hogy a rendszerváltó liberalizmus két elemének szoros összekapcsolódása az emberek tudatában a liberális politika képviselőinek milyen társadalmi megítélését eredményezte.

Talán nem tévedek nagyot, ha úgy vélem, Gyurcsány Ferenc a fenntartható liberalizmus politikáját kísérelte meg érvényesíteni. Mennyire jól vagy rosszul, ez vitatandó. Vajon azért vallott kudarcot, mert nem volt konzekvensen liberális, netán mert politikájának erkölcsisége nem felelt meg a liberálisok által megkövetelt morális tisztaságnak?

Kis János 2002-es Kasszandra-jóslatának igazságát vallja Révész Sándor: a liberálisok elvesztik identitásukat, s belebuknak, ha lemondanak arról, hogy erkölcsi követelményeket támazzanak a koalíció politikájával szemben. „Belebuktak” – mondja. Lehet, hogy ebbe buktak bele, lehet, hogy a hanyatlás más tényezőit is érdemes számításba venni. (Nem szívesen utalok rá, de mintha nem ez lett volna az egyetlen erkölcsileg kifogásolható eset a liberálisok történetében.) Révész a 2002-es Medgyessy- és a 2006-os Gyurcsány-hazugság egyfényegűségére utal: miután kiderült, hogy a választók elől eltitkolták, ami pedig elementárisan rájuk tartozott volna, ennek az erkölcsi vétkeknek nem vonták le radikálisan a konzekvenciáit. Minél meszszebb kerülünk az időktől, annál kisebb kockázattal lehet ilyet állítani

a morális fölény tudatában, hiszen soha nem derül már ki, milyen következményekkel járt volna a megkövetelt lépés.

A kérdés megítélésének rendkívüli a súlya. Végső soron arról van szó, hogy a morális vétkekből fakadt-e az alkotmányos köztársaság felszámolásához vezető bukás. Ezen talán még morfondírozni kellene kicsit.

Medgyessy Péter politikája nem a D 209-es ügy miatt futott zátonyra, megalapozva a szocialista-liberális koalíció hosszú vesszőfutását. Sokkal inkább az vezetett a kudarchoz, hogy a gazdaságilag megalapozatlan társadalompolitikai döntései után megszorításokra kényszerült, összevissza politizált, távlatosnak ígért reformkonceptiója pedig a villanykapcsolók alacsonyabbra helyezéséig korcsosult. A választott tévúton botorkálva kifogyott az ötletekből. Nem a morális, hanem a gazdaság- és társadalompolitikai kudarc megalapozása miatt fogyott el körülötte a levegő. Gyurcsány Ferenc – a szabad demokraták asszisztálása mellett – első kormányával tovább görgette a bajokat, jórészt valóban látványpolitizálást folytatott, de kár lenne elfelejteni, milyen feltételek között tette. A liberálisok adócsökkentést, a szocialisták jóléti intézkedéseket követeltek és belharcokba merültek, az ellenzék ösztüzet zúdított rá, és felülmúlhatatlan volt a populista demagógiában. Ki nem tudta a politikáról józanul gondolkodók, az első Orbán-kormány tevékenységét ismerők közül, hogy a Fidesz már akkor sem egyszerűen kormányzati hatalomra tört, hanem a rendszer átalakítására készült? (Jut eszembe: voltak, akik még 2010-ben sem akarták tudomásul venni...)

A Gyurcsány Ferenc vezette MSZP úgy nyert választást 2006-ban, ahogyan Magyarországon kormányra szoktak kerülni a pártok, semmivel sem több megtévesztéssel, mint amennyi a kampányokban megszokott. A politikusok mondanak hazugságokat, s vannak olyanok, akik hazugságra építenek politikát – hadd utaljak Bibó István megkülönböztetésére. (Ismert tézisének idején mottóul választottam a Hazugság a magyar politikában c. írásom élére: Mozgó Világ, 2005/1.) Gyurcsány győzelme után rosszkor rossz helyen mondott egy elképesztő hibákat tartalmazó beszédet. Sokkal inkább jóvátehetetlennek bizonyult politikai hiba volt, mint morális vétke. Nyilván azt hitte, sikeres kormányzást folytat majd, s így orvosolható lesz a hatása, ebben azonban tévedett. Annak a beszédnek az volt a veleje – mint már ezerszer elmondták, megírták, de úgy látszik, ezeregyedszer sem úszható meg –, hogy szakítani kell a hazugságra épülő politikával egyszer s mindenkorra, mert tönkreteszi az országot. Azóta már Gyurcsány is belátta, hogy kormányzása első napjaiban, nyilvánosan, a korábbi politikáját igaztalanul önostorozó túlzások nélkül kellett volna elmondania. Révész Sándor olyan benyomást kelt írása végén, mintha nem ismerné a történeteket. Vagy nem érdekelnék a körülmények. Mintha nem tudná, miért követelték, akik követelték, Gyurcsány távozását. Mintha a neonácik parádézását máskor kedélyes nyugalommal viselő morálbajnok, Sólyom köztársasági elnök tiszta erkölcsi és nem politikai okból tette volna, amit tett. Mintha nem egy gyalázatos machinációsorozat keretében született volna meg a „Gyurcsány a hazug” tézis. Nem kívánom újra elmondani álláspontomat a történetekről, már annak idején megírtam, Haza a mélyben címmel a Mozgó Világ közölte (2007/1).

Néhány tényező biztosan felsorolható, miért vallott Gyurcsány kudarcot: kormányzási és politikai hibáinak sorozata, a pártján és a koalíción belüli megoldatlan feszültségek miatt, a kedvezőtlenülé váló külső környezet okán, főként pedig azért, mert példátlan támadássorozattal, karaktergyilkossággal szisztematikusan megbuktatták. Révész Sándor Kis János elemzése alapján tett értékelése arra utal, a hazugság erkölcsi vétke keltette bizalomvesztés miatt, amit időlegesen elfedhetett az ellene fenekedő jobboldali tábor összetétele. Igen, a bizalomvesztésnek is elsőrendű szerepe volt, de ebben korántsem csak az őszödi beszéd volt a ludas.

A Fidesz 2010-es kétharmados többségét a szocialisták és a liberálisok kudarca alapozta meg, ebben azonban oroszlánrésze volt az akkori ellenzék kirívóan hazug, immorális magatartásának. Semmi nem írhatja felül azt a tényt, hogy az alkotmányos köztársaság, a demokratikus jogállam Magyarországon nem megbukott, hanem galádul megbuktatták. A felelősség méregetése hitelesen csak ennek tudatában végezhető el.

Tetszik 6 ember kedveli. Az ismerőseid közül te lehetsz az első.

Kapcsolódó írások:

1. **Fleck Zoltán: A vezér és az ő demokráciája (meg az alattvalók) – Vitában Sárközy Tamással** Bizonytalan vagyok abban, hogy szükség van-e az Orbán-rezsim megértéséhez finom...
2. **Ripp Zoltán: Rendszerváltók változásai** A kelet-európai rendszerváltó "annus mirabilis", a csodákat hozó 1989. esztendő...
3. **Ripp Zoltán: Egy szürke eminenciás színeváltozásai** Éppen egy esztendeje arról írtam itt a Mozgó Világ lapjain,...
4. **Ripp Zoltán: Hunniában készülget valami** Ripp Zoltán Hunniában készülget valami A 2009. júniusi európai parlamenti...
5. **Ripp Zoltán: A rendszerellenzékiesség dilemmái és a kiútkeresés** Mi lesz Orbán után? Mikor lesz Orbán után? Hogyan érhető...

Cimkék: **Ripp Zoltán**